

Satzes, also vor einem Punkte oder Kolon (*nicht aber vor einem Komma oder am Ende einer Zeile*) bleibt der Acut unverändert», t. i. nem lesz belőle gravis. Szerzők szerint tehát a komma nem szokott a mondatok végén állani, a mi természetesen nem helyes. Arra vonatkozólag, hogy az acutus mikor válik gravisszá a szavak végén, eltérő nézeteket látunk a jobb nyelvtanokban. Krüger azt mondja, hogy az acutus megmarad acutusnak a szavak végén «vor jeder Pause (tehát minden írási jel előtt) auch am Versende». Koch csak az írási jelek által jelzett szünetek előtt álló végacutusról (tehát nem a verssorok végén állóról is) mondja azt, hogy acutus marad. Hasonlóképen nyilatkoznak Guardia és Wierzeyski: „Ce signe (t. i. l'accent grave) ne sert plus qu'à remplacer l'aigu sur la dernière syllabe d'un mot non suivi d'un signe de ponctuation“ (Grammaire Grecque, Paris. Pedone-Lauriel). Chassang (Grammaire Grecque, Paris. Garnier Frères) határozatlan, a midőn úgy nyilatkozik, hogy a végacutus gravisszá lesz, ha az illető szó egy mondat beljében van: *quant ce mot est dans le corps d'une phrase* (324. lap). Curtius ezt mondja: «Oxytona behalten daher ihren Acutus ungemildert nur am Ende eines Satzes (tehát vessző után is, vagy nem?), oder wo sie ausserhalb jedes Satzes bloss angeführt werden». Legelfogadhatóbbnak Krüger állítását tartjuk. A szövegkiadásokban ezeket vesszük észre: a végacutus a vers végén rendszeren gravis, csak írási jelek előtt marad meg acutusnak, némelyek azonban még a vessző előtt is gravisnak veszik.

Mint mindenki láthatja, a hibák csak csekélyesek, s épen azért, ha volnának talán nálunk is olyanok, kik egy ilyen «népszerű» módszerben írt görög nyelvtan szükségét éreznék, azoknak bátran ajánljuk Buonaventura és Schmidt görög oktatási leveleit.

Dr. PECZ VILMOS.

Orphei Lithica. Accedit Damigeron de Lapidibus. Recensuit *Eugenius Abel*. Berolini. Apud S. Calvary et Socios. MDCCCLXXXI. Nagy 8-adrét. 198 oldal. Ára 5 márka.

Azon epikus költemények közül, melyek Orpheus neve alatt ránk maradtak, a műtisztelet egyhangú ítélete szerint legnagyobb becsel bír a kövekről szóló tanköltemény, mely úgy tartalmának érdekes voltánál, és mythosokkal ügyesen átszótt változatos előadásánál fogva, mint nyelvezetének és metricájának tisztaságánál fogva jóval fölébe helyezendő a szintén Orpheus neve alatt járó Argonautikának és hymnusoknak. De arról természetesen, hogy a Lithica a mesés thrák

lantos műve volna, szó sem lehet. Mint Ábel a praefatióban kimutatja, Tzetres a tizenkettedik században az első, ki Orpheusnek tulajdonítja a költeményt, mely valószínűleg Kr. után 360—370 táján keletkezett, a mikor Konstantin és Valens alatt a «chaldaeusokat» és «magusokat» a legkíméletlenebbül üldözték, mely üldözésről költeményünk szerzője, szintén egy afféle magus, szívrehatóan panaszkodik.

Ép oly érdekes mint a költemény tárgya: a kövekben rejlő magikus tulajdonságok fejtegetése, magának a költeménynek sorsa, melyet Ábel kétrendbeli bevezetésben röviden előad. Főforrása egy bizonyos Damigeron'-nak a kövek magikus tulajdonságairól szóló görög prózai munkája, melyet már a második században Kr. u. Tertullianus és Apuleius idéznek. Ezen prózai mű, sajnos, majdnem egészen elveszett, Ábel is csak nagynehezen tudott a Lithica prózai kivonatának kézírataiból, egy milanói codexből, és egy *Σωκράτους καὶ Διονυσίου περὶ λίθων* című kiadatlan munkából hét-nyolcz kisebb-nagyobb töredékét megmenteni. De annak daczára világosan ki birjuk mutatni, mily nagy volt a görög Damigeronnak befolyása, az egész mystikus mineralogiára. A Kr. után való negyedik században a mi Pseudo-Orpheusunk verse foglalta, a hatodik században pedig Aetius ismeretes orvostani író, a tizennegyedikben Psellus, azonkívül ismeretlen időben a Lithica prózai kivonatának szerzője és Sokrates s Dionysios számos adatot merítettek belőle. Még nagyobb volt a görög Damigeron hatása a latin irodalomban. Valószínűleg az ötödik században egy barbár latinsággal író keresztény ember latinra fordította, Pliniusból vett idézetekkel bővítette és «Evax» arab királynak egy Tiberius császárhoz írt levelével megtoldotta. Végr ezen röviden Damigeronnak vagy Evaxnak nevezett és csak nem nagyon régen először kiadott latin fordításból merítette a tizenkettedik század elején Marbodus Redonensis a kövek magikus tulajdonságairól szóló azon adatait, melyeket Lapidarius című epikus tankölteményében találunk, egy oly műben, mely mint a kövek dolgában legnagyobb tekintély az egész középkoron át versben és prózai kivonatokban számtalan példányban közkezen forgott.

Ép oly változatos és érdekes, mint a görög Damigeronnak sorsa, volt verses átdolgozásáé, az «Orpheus»-é is. Szövege legelőször 1517-ben jelent meg) Aldusnál (az előbbeni Orpheus-kiadásokban nem volt meg, és azóta elég gyakran, bár a legtöbb kiadásban, így az Ábel által «fel-fedezett» második Juntina (1: 40), a Farrea (1543) s a Perdrrierius-féle (1555) kiadásokban az Aldinával szemben alig találunk haladást. A szövegnek számtalan hibáját legelőször fényes sikerrel Henricus Stepha-

nus (1566) iparkodott orvosolni, kinek a *Lithica* szövege körül szerzett érdemeit először Ábel kiadásában találjuk feltüntetve és méltatva, azután Thyrwitt Tamás (1781), ki saját szép coniecturáin kívül a *Lithica* prózai kivonatának segítségével is sokat javított a szövegen, végre Hermann Gottfried (1805), ki éles elméjének ezen szerző kiadásában is fényes jeleit adta és a rendelkezésére álló eszközök gyarlóságát tekintve szép sikerrel megállapított szövegének oly tekintélyt tudott szerezni, hogy a Schaefer-féle (1818) és a Tauchnitz-féle (1876) kiadások mit sem mertek azon változtatni. Új korszakot nyit a *Lithica* szövegkritikájának történetében Ábelnek már többször említett kiadása, melyben legelőször találja együtt az olvasó az egész kritikai apparatust. Az eddigi kiadók csak egy hasznavehetetlen párisi kézirat gyarló collatiója fölött rendelkeztek; Ábel a rosszabb kéziratok közül, melyek mint kimutatja, egy a XV-ik században Demetrius Moschi által Joannes Franciscus Picus Mirandulai herczeg számára másolt kéziratból eredtek, teljes collatióját adja a milánói, párisi, római, velenzéi és berni codexeknek, melyekből Demetrius Moschinak részben kiadatlan scholionjait is közli, és két más kézitről, egy párisiról és egy escorialiról kimutatja, hogy szintén a rosszabb családhoz tartoznak és teljesen értéktelenek. Az Ábelnek ezelőtt két évvel Thewrewk Emilhez intézett Epistulája által ismeretessé vált codex Ambrosianus is ezen kiadásban van legelőször, még pedig a legnagyobb pontossággal, collationálva. A szöveget Ábel természetesen egészen az Ambrosianus alapján adja, belőle vette ama hat verset, melyekkel e legújabb kiadás az eddigiéknél többet mutat fel és ezen kézirat segítségével javított a szövegen többet mint az eddigi kiadók együttvéve. Csak az kár, hogy e jeles kéziratban alig van meg több a költemény két harmad részénél. De a hátra levő egy harmadra nézve is új forrasokat használt Ábel, úgymint Tzetres számos idézetét a tizenkettedik századból, egy tizennegyedik századbéli vaticani kéziratban található kivonatokot, végre a *Lithicának* prózai kivonatát, melynek Thyrwitt egy hibás kéziratból csak csekély részét közölte volt nem nagyon pontosan és a melyet Ábel egy vaticani, oxfordi és milánói kézirat alapján a költemény szövege után egész terjedelmében közöl. Az eddigi kiadók és kritikusok javításait (több közülök elkerülte Hermann figyelmét) Ábel lelkiismeretesen felhasználta, gyakran saját, sikerült coniecturái által is javított a szövegen, és minthogy azonkívül a szerzőnek nyelvezetére és metricájára vonatkozó több megfigyelését is közölte a commentárban, bátran mondhatjuk, hogy a *Lithicának* ezen legújabb kiadása minden jogos igényt kielégít.

Ugyanoly dicséretet érdemelnek a kiadás többi részei, a pontos és hasznos Index Verborum, a Lithicának prózai kivonata, melyben a kiadónak számos sikerült emendációjával találkozunk, és a latin Damigeronnak újabb kiadása. Az utóbbi az első kiadással, Pitra kiadásával (1855) szemben határozott haladást mutat fel. Ábel e mű egyedüli kéziratát, a párisi kéziratot újból pontosan összehasonlította, és kimutatja, hogy Pitra nemcsak hogy a szövegnek obscen helyeit egyszerűen kihagyta, hanem a nélkül, hogy a kézirat eltéréseit felemlítette volna, számtalan esetben minden ok nélkül megváltoztatta, más esetekben pedig hibásan javította a hagyományozott olvasást. Nem keveset segített Ábel az által is, hogy egy másik párisi kéziratban talált kivonatokat és Marbodus Redonensis Lapidariusát, a görög Damigeronnak általa először közzétett töredékeit és a tizenharmadik századbeli Vincentius Bellovacensis Speculum Naturalejába felvett Pseudo-Dioscoridest is felhasználta a szöveg javítására. Végre számos szép emendációt magának a kiadónak és különösen Ring Mihály éles elméjének köszönhet Damigeron.

Mindezek után alig lesz talán szükségünk e jeles kiadást, melyről a külföldi kritika is a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott (l. Riese Sándornak az Anthologia Latina, Ovidius stb. ismeretes kiadójának ismertetését a „Litterarisches Centralblatt”-ban 1881.) olvasóink figyelmébe melegen ajánlani.

P.

ANAKREONI DALOK.

(50) Legjobb tudomány.

Minek is tanítsz a törvény-
 S a beszédi műfogásra ?
 Mi közöm van oly vitákhoz,
 A melyek babot sem érnek ?
 Inkább taníts meg inni
 A boristen-adta nektárt,
 Inkább taníts mulatni,
 Arany Aphrodite mellett.
 Fejem őszebe van borulva.
 Vizet, ifju, s bort beléje !
 Hadd mámoríts el engem.
 Hamar eltemettek úgy is,
 S a ki holt, az mitse kér már.